

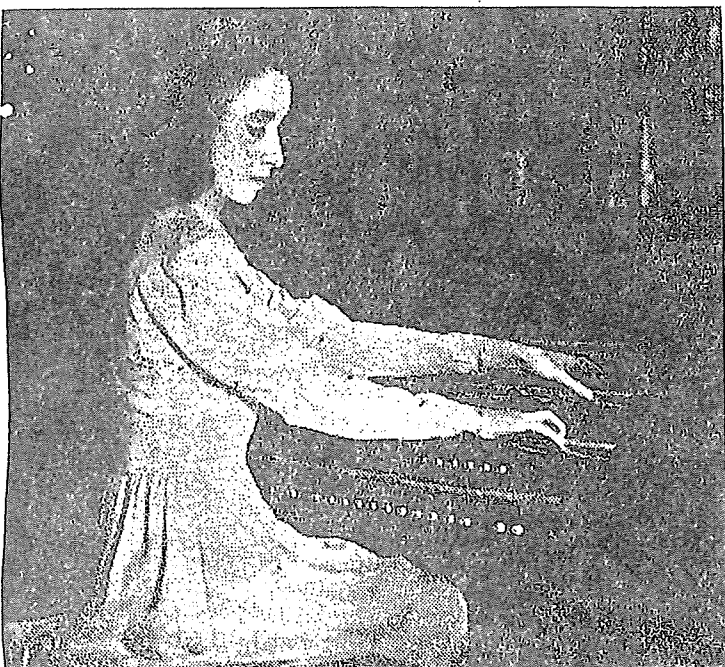
JEANNE DEMESSIEUX

speelt orgel in Delft

Een begenadigd kunstenaars

TOEN in de maand Juni van dit jaar de Parijse orgeliste Jeanne Demessieux een tournée door ons land maakte, was het voor orgelluisterend en -spelend Nederland een openbaring haar uitzonderlijk technisch kunnen en gevoelig muzikale spel te horen en kennis te maken met dit zeldzaam kunstenaars-talent.

Over haar eerste optreden in Holland (in de Nieuwe Zuiderkerk van Rotterdam) schreven wij destijds in ons blad, dat het meesterschap van Jeanne Demessieux zich o.m. kenmerkte door „een speelvreugde zó spiritueel, dat negenhonderd luisteraars gedurende anderhalf uur één van de zeldzaamste momenten van kunstgenieting hebben beleefd.”

Begrijpelijk was het dat een haag van luisteraars haar bij het kerkgebouw spontaan opwachtte en met applaus uitgeleide deed.

Thans maakt deze vermaarde orgeliste een tweede tournée door Holland en is in haar concertreis gelukkig ook Delft opgenomen.

Wie zo verneemt wat Jeanne Demessieux in steden met voorname orgels, als Maassluis, Dordrecht, Leiden, Amersfoort en Rotterdam zal laten horen, verlangt te meer haar kunde ook in eigen stad te ervaren. Om één ding te noemen: in Rotterdams Nieuwe Zuiderkerk zal mej. Demessieux een vierdelige symphonie improviseren over nader op te geven thema's van de orgelisten Piet van den Kerkhof, H. Besselaar Jr., Adr. Engels en Hendrik Andriessen.

De volgende week Woensdag al Jeanne Demessieux op het riepmanuaalorgel van de Nieuwe kerk een programma ten gehore brengen met werken van Bach, Clérambault, Mozart, Franck, Widor, Messiaen en Dupré, en bovendien zal zij improviseren over een thema, dat de orgeliste der Nieuwe kerk, Dirk Ansz. Zwart, haar zal opgeven.

lang haar orgelstudie bij deze grootmeester heeft voortgezet.

Grote successen.

Eerst toen achtte zij haar tijd gekomen, om zich te laten horen in het openbaar. Zo gaf ze in 1946, voor het wel zeer critische en verwende Parijse publiek, haar eerste orgelconcert in de grote Salle Pleyel. Dit eerste concert was een groot succes, niet in het minst door de improvisatie, waarmee ze eindigde. Vlak voor dit slotnummer werden haar 7 thema's overhandigd, die ze op grandioze manier verwerkte tot een magistrale symphonie. Sedert dien was haar faam gevestigd.

In 1947 gaf zij in dezelfde zaal een reeks van 12 orgelconcerten, waarin zij het voornaamste van de oude en de moderne orgelliteratuur geheel uit het hoofd ten gehore bracht: een 1500 bladzijden.

Sedert heeft ze tournees gemaakt in Spanje, Portugal, Ierland, Engeland, Schotland en Nederland. Zij was de eerste vrouw, die het orgel in de Londense Westminster mocht bespelen, waarvoor ze de speciale toestemming kreeg van de Aartsbisschop.

Opmerkelijke loopbaan

Jeanne Demessieux wordt aangemerkt als een uitzonderlijke verschijning in de orgelwereld. Zij is 27 jaar en reeds heeft zij een interessante loopbaan achter zich.

Als zevenjarig meisje bezocht ze het conservatorium te Montpellier, waar ze op de leeftijd van elf jaar haar eindexamen behaalde met twee eerste prijzen: voor piano en solfège. Dit wonderkind debuteerde hetzelfde jaar in Parijs, waar zij de piano-partij vertolkte van Widors Pianoconcert voor groot orkest. Een overweldigend succes.

Op twaalfjarige leeftijd werd ze benoemd tot orgeliste van de Heilige-Geest-Kerk te Parijs, welke functie ze nu nog vervult.

Later liet ze zich weer inschrijven als studente, nu aan het Conservatorium van Parijs. Hier bracht ze haar veelzijdig talent door ingespannen studie tot volle ontplooiing en behaalde een reeks van opmerkelijke successen. Welke hoge eisen deze universele kunstenaars aan zich zelf stelt blijkt uit het feit, dat ze, na het beëindigen van de orgelklas van Dupré, bekroond met de eerste prijs, nog vijf jaar

Jeanne Demessieux uitzonderlijk en gaaf talent

Maandagavond, toen we de Grote Kerk zagen, die ter ere van de jonge Franse organiste Jeanne Demessieux overvol was, kwam de pijnlijke herinnering in ons op aan het wel zeer povere aantal mensen dat enige jaren geleden de moeite nam om naar Charles Panzéra en Peter Pears te komen luisteren. 't Concert van Panzéra ging niet door, daar slechts drie, zegge en schrijve drie mensen naar Kunstmin waren gekomen voor kaartjes; Peter Pears en Benjamin Britten konden, ondanks de activiteit van de Cultuurkring, slechts een groep van plm. 150 luisteraars bijeenbrengen. Maandagavond echter heeft Dordrecht goed „acte de présence” gegeven. Moge het zo blijven!

Jeanne Demessieux, nu 27 jaar oud, werd reeds op 12-jarige leeftijd benoemd tot organiste aan de Heilige-Geest-Kerk te Parijs. Ze heeft tournees gemaakt door Spanje, Portugal, Ierland, Engeland en Schotland en kan zó op haar fenomenaal geheugen vertrouwen, dat ze op haar tournee door Holland — waarop ze, dat kunnen we verzekeren, een respectabel aantal werken uitvoert — geen muziek meegenomen heeft. Wie doet haar dit na? Ze opende met de Toccata in fa mineur van J. S. Bach, goed gespeeld, gezond, absoluut niet sentimenteel, maar eerlijk gezegd hoorden we hier de meesterhand nog niet. In de „Fantasie en sol majeur” van J. S. Bach echter bleek het grote talent: de uiterst beweeglijke zilveren eenstemmige inzet van het „Très vitement” en het „Grave” verrieden de gave techniek en de expressie-mogelijkheden van de organiste. Opvallend mooi van registratie was het „Ter concert en sol mineur” van G. F. Händel.

De geestige „Etude en forme de Canon” van Robert Schumann — eigenlijk geschreven voor pedaalvleugel — met z'n kittige staccato, stelde door z'n kernachtigheid de „Grande fantasia” van Liszt, overigens meesterlijk gespeeld, wel in een ongunstig daglicht. Die fantasie bood volop gelegenheid om technische vaardigheid te etaleren, maar deze kon toch de leegte van het bombastische stuk niet maskeren. De organiste besloot haar concert met een grote en grootse improvisatie over een thema, gegeven door de Dordtse organist C. P. Visser, waarbij ze het prachtige orgel met z'n volle glans uit deed komen in een majesteteel slot.

Toch moet het ons — we zelden het al eer — van het hart, dat een concert van uitsluitend orgelmuziek wel een heel grote concentratie van het publiek vraagt. Een orgelconcert — door hoe 'n groot organist ook — vraagt onderbreking, hetzij door een ander instrument, hetzij door een solostem, hetzij door een pauze, al is het maar van korte duur. Na enige nummers immers wordt, vooral ook door het massale geluid van het orgel, het positieve opnemen, het actieve luisteren onmogelijk. Het wordt verzwakt tot een over zich heen laten gaan, een werkelijk lijdelijk ondergaan van de klankstroom, terwijl een onderbreking door iets heel anders de hoorders weer met frisse herleefde belangstelling zou doen luisteren. Ieder weet dat het oog ook vermoeid raakt, dat men na enige uren in een museum de schilderijen niet meer in zich op kan nemen. Het oor is onzes inziens nog gevoeliger, nog eer vermoeid. Voor degenen die de kunst brengt is het ook niet prettig als het publiek plichtsgetroou wordt „uitgezeten”.

D. Kloos—Barendregt

Orgelconcert door Jeanne Demessieux werd een evenement

De orgelbespeling, die Jeanne Demessieux, het wonderkind uit de school van de Parijse organist Dupré, in de Grote Kerk gaf, werd voor Dordrecht een evenement.

Het grote publiek wil het genie horen, maar ook zien en adoreren. Nu was het met deze organiste toch wel een ander geval: Verscholen achter het rug-positief bleef ze onzichtbaar, applaus bleef gelukkig achterwege en het publiek diende het geniale af te leiden uit het spel zonder meer.

Liefde voor het détail

Met grote aandacht hebben we haar spel gevolgd en ontdekt dat ze, gebonden aan het voor haar vreemd instrument en de grote galmende ruimte toch kwam tot een duidelijke weergave en intuïtief deze moeilijkheden wist te overwinnen. Haar spel getuigt van een bijzondere liefde voor het détail, zonder veronachtzamen van de grote lijn.

Ze speelt met lichte toets, waardoor haar spel opvallend levendig wordt.

Zij fraseert duidelijk, beschikt over temperament en uitzonderlijk muzikaal geheugen, zodat ze alle eigenschappen in zich verenigt om tot een goede vertolking te geraken.

Dat ze inmiddels van wonderkind een gerijpt kunstenaars is geworden bewees ze in de Toccata in F van Joh. Seb. Bach, Met gloed en kleur en fijne accentuering ontvouwde zij al spelende dit prachtige werk. In de daaropvolgende fantasie, eveneens van Bach viel het gedragen Grave op, door een rustige voordracht en bleek tevens, dat deze muziek nog niet is gedevalueerd.

Brillant spel

Het concert van Haendel speelde zij brilant en tevens zorgde zij voor scherpe contrasten, waardoor de weer-

gave boelend bleef. De Etude van Schumann gaf gereede aanleiding tot virtuoos spel, en ragtjine afwerking.

In de Grande Fantasie van Liszt kon zij zich ten volle uitleven en straalde het prachtige orgel in zijn volle werk. De lichte dartelheid van Schumanns étude veranderde in het pompeuze van Liszt en een zee van klank golfde door de machtige gewelven. In het Adagio van de onbekende componist Berveiller, zo te horen uit de na-romantische tijd, deed haar registratie wat bizar aan en trok ze een register, dat niet geheel in orde was. Uit haar eigen compositie, een meditatie over de Heilige Geest, bleek dat zij kind van deze tijd is. De harmonieën kregen het moderne klankbeeld.

Aan het slot van het concert werd de concertgeefster in gesloten enveloppe een thema overhandigd, dat de organist C. P. Visser had genoteerd. Al improviserende imponeerde zij door een geweldige dynamische climax.

Het publiek kon zich aan het eind van het concert niet bedwingen en wilde een glimp opvangen van deze zeer begaafde musicienne.

Door een dichte haag van mensen verliet zij via een zij-beuk de Grote Kerk en wij allen bewaren een zeer goede herinnering aan Jeanne Demessieux.

M. J. VAN AST

Delftse Courant